

ร้อนจนทนทำงานแทบไม่ไหว: ผลกระทบที่มีต่อผู้ทำการผลิตที่บ้านและผู้ค้าหาบเร่แผงลอยในกรุงเทพมหานคร

ชนินพร ตัวงเงิน ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ใช้บ้านของเธอเป็นที่หลบร้อน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ภาพถ่าย: ชนากานต์ เหล่าสารคาม

ประเด็นสำคัญ

- 1** สภาพที่อยู่อาศัย โครงสร้างพื้นฐานของเมือง และสถานที่ทำงานที่ไม่เหมาะสม ส่งผลให้ความเสี่ยงจากอากาศร้อนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานนอกระบบ การมีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีและการเข้าถึงบริการสาธารณะจะช่วยเพิ่มการคุ้มครองแรงงานและป้องกันความสูญเสียทางเศรษฐกิจ
- 2** กรอบนโยบายไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน ยุทธศาสตร์ด้านสภาพภูมิอากาศในระดับประเทศและท้องถิ่นมักให้ความสำคัญกับมาตรการทางเทคนิค แต่กลับละเลยต่อวิถีการดำรงชีวิตของแรงงานนอกระบบในเมือง ส่งผลให้มาตรการการปรับตัวยากที่จะเข้าถึงแรงงานที่มีรายได้น้อย และเกิดช่องว่างที่สำคัญในการวางแผนเพื่อให้เกิดการปรับตัว
- 3** รัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลระดับประเทศมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงความเชี่ยวชาญจากหลายภาคส่วน การวางแผนเมืองที่ครอบคลุมและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยราชการในท้องถิ่นและระดับชาติ องค์กรแรงงาน สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม และภาคเอกชน
- 4** การหาทางออกร่วมกันเป็นกุญแจสำคัญของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ องค์กรแรงงานเป็นตัวกลางที่น่าเชื่อถือ สามารถเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐกับแรงงาน ช่วยเติมเต็มช่องว่างที่กลไกของตลาดแรงงานและภาครัฐไม่สามารถตอบสนองได้ ซึ่งทำให้องค์กรอย่างเช่นมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (HomeNet Thailand) มีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัวอย่างทั่วถึง

ชนินพร ดั่งเงิน ขายหมูทอดในกรุงเทพมหานคร
ภาพถ่าย: ชนากานต์ เหล่าสารคาม

ประเทศไทยมีความเปราะบางสูงต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ อากาศที่ร้อนจัดเป็นภัยอันตรายที่คร่าชีวิตผู้คนมากที่สุด โดยประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตเมืองเผชิญกับความเสี่ยงในระดับที่ไม่เท่าเทียมกัน ความเสี่ยงเหล่านี้ทวีความรุนแรงขึ้นในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเมืองมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว และปรากฏการณ์เกาะความร้อนในเมือง งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าอุณหภูมิที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการนอนหลับ ตารางการทำงาน และสุขภาพ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิเฉลี่ยรายปีเพียง 1°C สามารถทำให้ GDP ของกรุงเทพฯ ลดลงได้ถึงร้อยละ 0.8 (อ้างอิงจาก [Arifwidodo et al](#) ในปี 2562 และ [Rubinyi et al](#) ในปี 2568: หน้าที่ 14) ดังนั้น การทำความเข้าใจว่าอากาศที่ร้อนจัดส่งผลกระทบต่อกลุ่มแรงงานต่าง ๆ อย่างไร จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการกำหนดนโยบายที่ตอบสนองได้อย่างเหมาะสม

แรงงานนอกระบบเป็นกลุ่มที่เผชิญกับความเสี่ยงมากที่สุด แม้ว่ายุทธศาสตร์ด้านสภาพภูมิอากาศในระดับประเทศและท้องถิ่นจะมุ่งเสริมสร้างการปรับตัว แต่แนวทางในปัจจุบันยังคงมุ่งเน้นไปที่ภาคเกษตรกรรมเป็นหลัก วิธีการทำงานในเขตเมืองและสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของแรงงานนอกระบบจำนวนมากนั้นยังคงถูกมองข้าม

การจ้างงานนอกระบบคิดเป็นร้อยละ 42 ของการจ้างงานทั้งหมดในกรุงเทพฯ (และร้อยละ 66 ทั่วประเทศ) โดยในกลุ่มผู้ทำการผลิตที่บ้านและผู้ค้าหาบเร่แผงลอย มีสัดส่วนของผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย (อ้างอิงจาก Warunsiri et al.) ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารและการท่องเที่ยวของเมือง ขณะที่ผู้ทำการผลิตที่บ้าน—ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าค่าจ้างขั้นต่ำ—แต่เป็นฟันเฟืองสำคัญในห่วงโซ่อุปทานทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ แรงงานเหล่านี้จัดหาสินค้าและให้บริการที่จำเป็นต่อสังคม แต่ยังคงต้องเผชิญกับความเสี่ยงสูงจากอากาศร้อน

ผลกระทบจากความร้อนในเขตเมืองไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเท่าเทียมกัน ชุมชนรายได้น้อยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนก่อให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด กลับต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านสุขภาพสูงที่สุด (อ้างอิงจาก Marks and Connel, 2567) การพัฒนาเมืองของกรุงเทพฯ ซึ่งขับเคลื่อนโดยการขยายตัวของภาคอสังหาริมทรัพย์เอกชน (อ้างอิงจาก Endo 2565) ส่งผลให้เกิดการผลักประชาชนออกจากพื้นที่ใจกลางเมือง ผู้ทำการผลิตที่บ้านจำนวนมากต้องย้ายไปอยู่ชานเมืองที่ซึ่งมีระบบขนส่งไม่สะดวกและการเข้าถึงบริการที่จำกัด ขณะเดียวกัน ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยต้องสูญเสียรายได้จากนโยบายจัดระเบียบทางเท้า สำหรับแรงงานทั้งสองกลุ่ม แนวโน้มของนโยบายและการวางแผนเมืองในปัจจุบันได้เพิ่มความเปราะบางต่อความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และทำลายรากฐานการดำรงชีวิตที่เคยเกื้อหนุนพวกเขา

พัดลมไฟฟ้าสองตัวที่ชนินพรใช้เพื่อคลายร้อนในระหว่างที่ขายหมูทอดบนทางเท้าในกรุงเทพมหานคร
ภาพถ่าย: ชนาگانต์ เหล่าสารคาม

ยุทธศาสตร์ด้านสภาพภูมิอากาศในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น รวมถึงแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ และแผนแม่บทของกรุงเทพมหานครว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ต่างยอมรับถึงความเปราะบางทางเศรษฐกิจในภาพรวมและให้ความสำคัญกับมาตรการทางเทคนิค อย่างไรก็ตาม เกณฑ์การประเมินความเปราะบางในแผนเหล่านี้ยังคงมีความคลุมเครือ โดยกล่าวถึงเพียงกลุ่ม “ประชากรรายได้น้อย” หรือ “ชุมชนในพื้นที่เสี่ยงสูง” อย่างกว้าง ๆ มายาคติที่ว่าผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอยู่ที่ภาคเกษตรกรรม เป็นการตอกย้ำว่าที่ผ่านมานั้นขาดการเชื่อมโยงระหว่างกรอบนโยบายด้านสภาพภูมิอากาศกับความเป็นจริงในชีวิตของแรงงานนอกระบบ มีความจำเป็นเร่งด่วนในการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการปรับตัวของแรงงาน ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการรับมือ ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ นอกจากนี้ แม้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ จะตระหนักถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ เช่น มลพิษทางอากาศและอากาศที่ร้อนจัด แต่ผลกระทบของปัญหาต่อการทำงานและรายได้ของแรงงานยังถูกมองข้ามอยู่มาก

การศึกษาของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพและ WIEGO ในปีพ.ศ. 2568 ได้วิเคราะห์ผลกระทบของความร้อนต่อผู้ทำการผลิตที่บ้านและผู้ค้าหาบเร่แผงลอย โดยอ้างอิงจากการสำรวจแรงงานจำนวน 1,026 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกับ 7 องค์กรที่เกี่ยวข้อง และการจัดเวทีสนทนากลุ่มแบบมีส่วนร่วม 28 ครั้ง ครอบคลุมแรงงาน 183 คน ผลการศึกษานี้เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง เพื่อสนับสนุนนโยบายที่มีเป้าหมายชัดเจนและคำนึงถึงแรงงาน ซึ่งจะช่วยคุ้มครองทั้งการดำรงชีวิตของแรงงาน และเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวให้กับสำนักงานกรุงเทพมหานคร

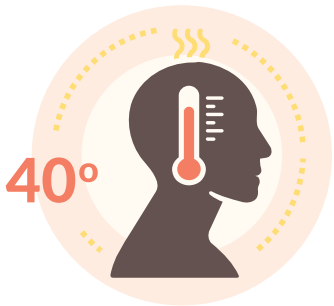

เนตรนภา ผู้ทำการผลิตที่บ้านชาวมุสลิม เย็บเสื้อผ้าอยู่ที่บ้านของเธอเพื่อเลี้ยงดูลูกทั้ง 7 คนใน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ภาพถ่าย: ชนาگانต์ เหล่าสารคาม

ผลกระทบของความร้อนต่อการดำรงชีวิตของแรงงานนอกระบบในกรุงเทพฯ

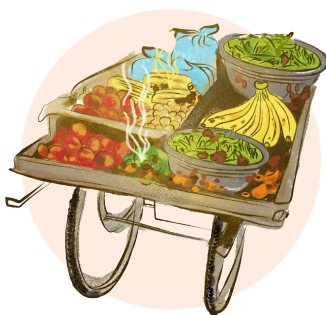
ผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการทำงาน: แรงงานเกือบ 80% จากทั้งหมดที่เข้าร่วมการสำรวจลดชั่วโมงการทำงานลงเนื่องจากความร้อน โดยแรงงานที่เป็นผู้สูงอายุได้รับผลกระทบมากที่สุด ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยรายงานว่ายอดขายลดลง ขณะที่ผู้ทำการผลิตที่บ้านรายงานว่าประสิทธิภาพการทำงานลดลง สำหรับผู้ทำการผลิตที่บ้าน ร้อยละ 75 สูญเสียวันทำงานอย่างน้อย 1 วันต่อเดือนเนื่องจากตนเองหรือสมาชิกในครอบครัวเจ็บป่วยจากอากาศร้อน

ผลกระทบต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิต: ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยร้อยละ 73 และผู้ทำการผลิตที่บ้านร้อยละ 80 รายงานว่ามีอาการเจ็บป่วยอันเนื่องมาจากอากาศร้อน และกว่าครึ่งต้องได้รับการรักษาทางการแพทย์ ผลกระทบต่อสุขภาพจิตของแรงงานยิ่งรุนแรง โดยเกือบร้อยละ 90 ของแรงงานทั้ง 2 กลุ่มบอกว่าเกิดอาการหงุดหงิด วิตกกังวล หรือมีความเครียดเพิ่มขึ้นจากอากาศร้อน

ผลการศึกษาชี้ว่า อายุเป็นปัจจัยสำคัญที่กำหนดผลกระทบต่อสุขภาพจากอากาศร้อน เช่น ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยอายุ 60 ปีขึ้นไปรายงานว่ามีการเจ็บป่วยจากอากาศร้อนถึงร้อยละ 79 ขณะที่กลุ่มแรงงานที่อายุไม่เกิน 25 ปี มีอาการเจ็บป่วยเพียงร้อยละ 38 แม้ประเทศไทยจะมีระบบหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า แต่การเข้ารับการรักษาอย่างทันท่วงทีจากอาการเจ็บป่วยที่เกี่ยวข้องกับอากาศร้อนก็ยังคงมีอุปสรรคอยู่

นอกจากนั้น มาตรฐานอาชีวอนามัยแห่งชาติ พ.ศ. 2549 ได้กำหนดขีดจำกัดของค่าดัชนีความร้อนและมาตรการคุ้มครองลูกจ้างตามระดับความหนักของงาน แต่สำหรับผู้ประกอบอาชีพอิสระนั้นยังไม่มีกำหนดแนวทางใด ๆ

ความเสียหายต่อวัสดุและอุปกรณ์ในการทำงาน: อากาศร้อนส่งผลให้วัสดุและอุปกรณ์ในการทำงานเสียหาย โดยเฉพาะในกลุ่มแรงงานที่ทำงานกลางแจ้ง ร้อยละ 78 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและร้อยละ 63 ของผู้ทำการผลิตที่บ้านบอกว่าสินค้าชำรุด เสื่อมสภาพ หรือวัตถุดับเสียหายจากอากาศร้อน

ค่าใช้จ่ายในการรับมือ: แรงงานส่วนใหญ่ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพื่อให้สามารถทำงานต่อได้ในสภาพอากาศร้อน โดยร้อยละ 95 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอยและร้อยละ 88 ของผู้ทำการผลิตที่บ้านรายงานว่ามีการใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยให้ร่างกายตนเองเย็นลงและทำงานต่อได้ ทั้งนี้ ร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งหมดต้องกู้ยืมเงินเนื่องจากรายได้ลดลงหรือค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นในช่วงที่มีคลื่นความร้อน มาตรการรับมือที่แรงงานใช้ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (เช่น ปรับเวลาทำงาน พิงพาวีซีทำให้ร่างกายเย็นลงด้วยตนเอง หรือพักบ่อยขึ้น) ซึ่งเป็นมาตรการเฉพาะหน้าและต้องใช้เวลาส่วนตัวในการดำเนินการ

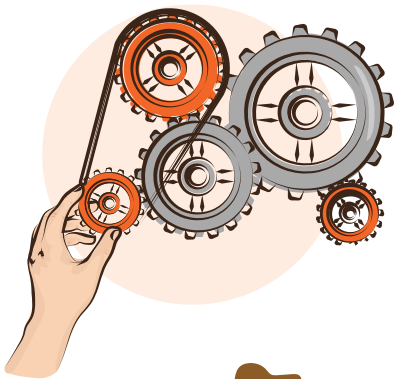

ความเสี่ยงที่ทวีความรุนแรงจากการขาดโครงสร้างพื้นฐานในที่ทำงานและสภาพที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม: ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยที่ไม่มีที่กำบังหรือร่มเงามีแนวโน้มที่จะต้องลดชั่วโมงการทำงานลง และรายงานถึงความเสียหายของสินค้าในอัตราที่สูงกว่า ขณะที่ผู้ทำการผลิตที่บ้านซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่แออัด หรือภายในบ้านที่เก็บความร้อนและขาดการระบายอากาศที่ดี จะได้รับผลกระทบด้านสุขภาพมากขึ้น รวมทั้งประสิทธิภาพในการทำงานก็จะลดลง

หลักประกันทางสังคมที่ต่ำและการสนับสนุนการปรับตัวที่จำกัด: หลักประกันทางสังคมเป็นรากฐานสำคัญของการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพราะช่วยให้แรงงานมีความมั่นคงทางรายได้ เข้าถึงบริการสุขภาพ และมีทรัพยากรในการรับมือกับวิกฤตที่เกิดขึ้น รวมถึงการสร้างความยืดหยุ่นในระยะยาว อย่างไรก็ตาม มีเพียงร้อยละ 23 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และร้อยละ 46 ของผู้ทำการผลิตที่บ้านที่ขึ้นทะเบียนตามมาตรา 40 ของกองทุนประกันสังคม

เช่นเดียวกับหลักประกันทางสังคม ระบบเตือนภัยล่วงหน้าเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้แรงงานสามารถคาดการณ์และรับมือกับความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศได้ก่อนที่จะลุกลามจนกลายเป็นวิกฤต ระบบเตือนภัยอากาศร้อนของสำนักงานกรุงเทพมหานครในปัจจุบันสามารถเข้าถึงประชาชนจำนวนมากผ่านแอปพลิเคชันบนสมาร์ทโฟนและช่องทางออนไลน์ แต่มีแรงงานไม่ถึงครึ่ง (ร้อยละ 43 ของผู้ค้าหาบเร่แผงลอย และร้อยละ 44 ของผู้ทำการผลิตที่บ้าน) ที่รายงานว่าได้รับการแจ้งเตือนอย่างทันท่วงที จากการสนทนากลุ่มพบว่า การแจ้งเตือนส่วนใหญ่ที่แรงงานได้รับ มาจากแอปพลิเคชันพยากรณ์อากาศทั่วไป มากกว่าระบบเตือนภัยอย่างเป็นทางการของสำนักงานกรุงเทพมหานคร

ยุทธศาสตร์ด้านสภาพภูมิอากาศมักให้ความสำคัญกับมาตรการทางเทคนิค แต่ละเลยต่อวิถีการดำรงชีวิตของแรงงานนอกระบบในเขตเมือง: ส่งผลให้มาตรการปรับตัวไม่สามารถเข้าถึงแรงงานระดับรากหญ้าได้ การผสมผสานความเชี่ยวชาญของภาครัฐทุกระดับ องค์กรแรงงาน และภาคส่วนอื่น ๆ เข้าด้วยกัน จะช่วยให้สามารถจัดทำแผนงานที่ตอบสนองต่อความต้องการของแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การรวมพลังเป็นกุญแจสำคัญ: องค์กรแรงงานในฐานะตัวกลางที่น่าเชื่อถือสามารถเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐกับแรงงาน องค์กรเหล่านี้จะช่วยเติมเต็มช่องว่างเมื่อกลไกของตลาดแรงงานและภาครัฐไม่สามารถตอบสนองได้ ตัวอย่างเช่น มูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ ร่วมกับ WIEGO ได้พัฒนาคู่มือดูแลสุขภาพจากอากาศร้อน เพื่อช่วยให้แรงงานนอกระบบสามารถป้องกัน รับรู้ และรับมือกับความเสี่ยงจากอากาศร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เสียงจากแรงงาน

พวกเราแทบไม่ได้เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเลย แต่เมื่อพูดถึงความเสี่ยง พวกเรากลับต้องเผชิญอยู่แถวหน้า

— ผู้ค้าขายอาหารริมทาง

มันไม่ใช่แค่อาหารที่เสียหาย แต่ชื่อเสียงของเราก็พังด้วย ลูกค้าก็หายไป

— ผู้ค้าขายอาหารริมทาง

ถ้ามันร้อนเกินไป เราก็ไม่ทำงาน เพราะจะอารมณ์เสียง่าย ไม่เปิดแอร์เพราะค่าไฟมันแพงเกินไป มันกลายเป็นวงจรเดิม ๆ — ยิ่งร้อนก็ยิ่งต้องเสียเงินมากขึ้น

— ผู้ทำการผลิตที่บ้าน (ตัดเย็บกระเป๋)

ตอนนี้จักรเย็บผ้าไม่สามารถทำงานต่อเนื่องได้เหมือนเดิมเพราะอากาศร้อน โชคดีที่เรามีจักรสำรองไว้ แต่รายจ่ายกลับเพิ่มขึ้น ขณะที่รายได้ลดลง เราไม่ได้ค่าจ้างเพิ่มเลย เพราะนายจ้างบอกว่าวัตถุดิบก็มีราคาแพงขึ้นเหมือนกัน

— ผู้ทำการผลิตที่บ้าน

เวลาเรากางร่มขายของ ก็ต้องใช้ผ้าบังแดดที่หนาขึ้นด้วย เอาไปกั้นไว้รอบ ๆ พื้นที่ขายเพื่อไม่ให้แสงแดดส่องเข้ามา ผ้าต้องหนาพอที่จะกันแสงได้หมดจริง ๆ

— ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย

อยากให้ [อาการเจ็บป่วยจากความร้อน] มีอยู่ในประกันสังคมมาตรา 40 ด้วย จะได้มีสิทธิรับการช่วยเหลือโดยตรง เช่น การมีใบรับรองแพทย์เพื่อยืนยันว่าเราป่วยจริง ๆ — ผู้ค้าขายอาหารริมทาง

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1

เสริมสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า ที่
พุ่งเป้าให้เข้าถึงแรงงาน

หน่วยงานท้องถิ่นควรจัดให้มีการ
แจ้งเตือนภัยจากอากาศร้อนที่แม่นยำและ
เจาะจงพื้นที่ พร้อมคำแนะนำที่ชัดเจน
เกี่ยวกับมาตรการป้องกันภัยและระดับ
ความเสี่ยง โดยตระหนักว่าแรงงานใช้ช่อง
ทางการสื่อสารที่หลากหลาย จึงจำเป็นต้อง
ใช้รูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้
เกิดผลลัพธ์สูงสุดรัฐบาลทั้งในระดับท้องถิ่น
และระดับประเทศต้องให้การสนับสนุนและ
เสริมพลังให้องค์กรแรงงาน สามารถดำเนิน
การเผยแพร่ข้อมูลและสร้างความตระหนัก
รู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2

ลงทุนกับโครงสร้างพื้นฐานใน
ที่ทำงานเพื่อช่วยรับมือต่อการ
เปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควร
ปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่
ยุทธศาสตร์ให้มากขึ้น เช่น ระบบน้ำ
สาธารณะ สุขาภิบาล และสุขอนามัย
(WASH) พร้อมทั้งจัดให้มีพื้นที่พักร้อน ร่มเงา
และจุดดื่มน้ำสำหรับคนทำงานกลางแจ้งให้
สามารถเข้าถึงได้มากขึ้น นอกจากนี้ ในพื้นที่
ค้าขาย ควรสนับสนุนการเข้าถึงระบบจัดเก็บ
สินค้าหรือวัตถุดิบเพื่อลดความเสียหาย และ
ส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานหมุนเวียนร่วมกัน
(เช่น พัดลมพลังงานแสงอาทิตย์ หรือจุดพัก
คลายร้อน) รัฐบาลท้องถิ่นควรจัดให้มีระบบ
น้ำประปา การระบายน้ำ และสุขาภิบาลที่
เชื่อถือได้ในชุมชนแออัด รวมทั้งสนับสนุน
บริการสุขภาพชุมชนและศูนย์ดูแลเด็ก

3

ส่งเสริมการวางผังเมืองที่ตอบสนอง
ต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

สำนักงานกรุงเทพมหานครควรส่งเสริม
การเข้าถึงพื้นที่สีเขียวอย่างเท่าเทียม
โดยเฉพาะผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่ขาดแคลน
ผู้ที่ไม่มียานพาหนะส่วนตัว และกลุ่มรายได้
น้อย สำนักงานกรุงเทพมหานครสามารถต่อย
อดจากโครงสร้างพื้นฐานทางสังคมที่มีอยู่ เช่น
โรงเรียนและหน่วยบริการสาธารณสุข เพื่อ
พัฒนาแนวทางในการคุ้มครองแรงงานในช่วง
ที่อากาศร้อนจัด

4

พัฒนาการเข้าถึงบริการสาธารณสุข
และการตอบสนองต่อความร้อน

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ
(สปสช.) และสำนักงานกรุงเทพมหานครควร
พัฒนาการเข้าถึงบริการสาธารณสุขและการตอบ
สนองต่อสภาพอากาศร้อนจัดให้มีประสิทธิภาพ
มากขึ้น ซึ่งควรรวมถึงการเปิดโอกาสให้สามารถ
เข้ารับการรักษาแบบเร่งด่วนได้ในทุกสถาน
พยาบาล ลดขั้นตอนการลงทะเบียน ขยายบริการ
สำหรับกลุ่มเปราะบาง และจัดหาอุปกรณ์ป้องกัน
ขั้นพื้นฐาน เช่น ครีมกันแดด นอกจากนี้ ควร
ขยายบริการสำหรับผู้สูงอายุและผู้ป่วยโรคเรื้อรัง
เพื่อลดภาระการดูแลซึ่งแรงงานหญิงส่วนใหญ่ต้อง
เป็นผู้แบกรับ

5

เสริมสร้างความปลอดภัยในการทำงานของแรงงาน

ภาครัฐควรขยายนโยบายด้านความปลอดภัยในการทำงานให้ครอบคลุมถึงแรงงานนอกระบบ โดยให้ความสำคัญกับการออกแบบโครงสร้างพื้นฐานในพื้นที่ทำงานที่อ่อนไหวต่อสภาพภูมิอากาศ โดยคำนึงถึงความแตกต่างทางเพศ และอายุ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของแรงงานอย่างเหมาะสม

6

เสริมสร้างการสื่อสารและการประสานงานระหว่างกระทรวง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรร่วมกันจัดทำแนวทางและขั้นตอนการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ชัดเจน เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์อากาศร้อนจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกัน โดยหน่วยงานหลักควรจัดให้มีการรู้ความเชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขภาพแรงงาน การวางผังเมือง และการรับมือกับภาวะฉุกเฉิน ทั้งนี้ ควรบูรณาการประเด็นสุขภาพของแรงงานไว้ในแนวทางการปฏิบัติ กระบวนการสื่อสารและการประสานงาน

7

ส่งเสริมนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมที่เกื้อหนุน

รัฐบาลระดับประเทศควรปรับเกณฑ์การอุดหนุนค่าไฟฟ้าให้สอดคล้องกับความต้องการใช้พลังงานที่เพิ่มขึ้นจากอาคารร้อน เนื่องจากหลักเกณฑ์ในปัจจุบันอาจทำให้กลุ่มเปราะบางถูกกีดกันออกไป สำนักงานประกันสังคมควรปรับปรุงการเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการประกันสังคมตามมาตรา 40 และจัดให้มีสวัสดิการทดแทนการขาดรายได้ในกรณีเจ็บป่วยจากอาคารร้อน รัฐบาลควรขยายกองทุนบรรเทาสาธารณภัยและโครงการคุ้มครองทางสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ พร้อมทั้งลดความซับซ้อนของขั้นตอนการขอรับสิทธิประโยชน์เหล่านี้

8

มุ่งมั่นต่อเวทีเพื่อการมีส่วนร่วม

รัฐบาลท้องถิ่นและระดับประเทศควรสร้างระบบที่จัดให้มีเวทีเพื่อการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ โดยมีตัวแทนของแรงงานเข้าร่วม เพื่อให้มั่นใจว่ามีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายภาคส่วนอย่างแท้จริง

- Arifwidodo, S., O. Chandrasiri, R. Abdulharis, and T. Kubota. 2019. Exploring the Effects of Urban Heat Island: A Case Study of Two Cities in Thailand and Indonesia. *APN Science Bulletin* 9(1).
- Endo, T. 2022. Urban Redevelopment, Spatial Restructuring, and Displacement of Communities in Bangkok. *Southeast Asia Working Paper Series* (3). London: Saw Swee Hock Southeast Asia Centre, London School of Economics and Political Science.
- Marks, D. and J. Connell. 2024. Unequal and Unjust: The Political Ecology of Bangkok's Increasing Urban Heat Island. *Urban Studies* 61(15): 2887–2907.
- Rubinyi, S., P.S. Wibisana, J. Park, N.K.W. Jones, J.A. Acero and P. Moeller. 2025. *Shaping a Cooler Bangkok: Tackling Urban Heat for a More Livable City*. Washington, DC: World Bank.
- WIEGO and HomeNet Thailand. 2017. *Informal Workers in Bangkok: Considerations for Policymakers*. Bangkok: WIEGO and HomeNet Thailand.

ทองม้วน พันธุ์สง่า ผู้ทำการผลิตที่บ้าน ผู้ซึ่งเย็บเสื้อชูชีพและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เพื่อเลี้ยงดูครอบครัวของเธอจากบ้านในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ภาพถ่าย: ชนากานต์ เหล่าสารคาม

กลุ่มผู้ทำการผลิตที่บ้านในชุมชนแก้วประดับกำลังเตรียมน้ำพริกเพื่อขายในกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย
ภาพถ่าย: ชนากานต์ เหล่าสารคาม

หากต้องการข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานวิจัย รวมถึงการดำเนินงานของมูลนิธิเพื่อการพัฒนาแรงงานและอาชีพ (HomeNet Thailand) ด้านการสร้างความรู้เกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สามารถติดต่อเราได้ที่นี่:

Women in Informal Employment: Globalizing and Organizing (WIEGO)

🌐 www.wiego.org
 ✉ info@wiego.org
 in [linkedin.com/company/wiego/](https://www.linkedin.com/company/wiego/)
 f [facebook.com/wiegoglobal](https://www.facebook.com/wiegoglobal)
 ▶ [youtube.com/@wiegoglobal](https://www.youtube.com/@wiegoglobal)

HomeNet Thailand

🌐 www.homenetthailand.org
 ✉ center@homenetthailand.org
 f [facebook.com/flepth.official](https://www.facebook.com/flepth.official)
 ▶ [youtube.com/@homenetthailandofficial6018](https://www.youtube.com/@homenetthailandofficial6018)

ดูว่า HomeNet Thailand ดำเนินการสร้างความรู้ด้านสภาพภูมิอากาศผ่านแนวทางสุขภาพและความปลอดภัยในการทำงานร่วมกับสมาชิกอย่างไรได้ที่ <https://www.homenetthailand.org/en/archives/7098>.

